

Date: 19th April-2026

SHAYXZODA VA OYBEK: NAVOIY MEROSINI O'RGANISHDA HAMKORLIK
VA MA'NAVIY VORISLIK

Amirxonov Ibrohim Abdurahmon o'g'li
Toshkent davlat transport universiteti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'zbek adabiyotining ikki yirik yozuvchilari Maqsud Shayxzoda va Oybekning buyuk mutafakkir Alisher Navoiy ijodini tadqiq etishdagi ilmiy va ijodiy hamkorligi tahlil qilinadi. Muallif ikki adibning navoiyshunoslik fani rivojiga qo'shgan hissasini zamonaviy talaba nigohi bilan o'rganadi. Maqolada Navoiy siymosini yaratishda badiiy tasvir va ilmiy haqiqatning o'zaro uygunligi, shuningdek, Shayxzoda va Oybek o'rtasidagi ma'naviy do'stlikning bugungi kun yoshlari uchun ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: Oybek, Maqsud Shayxzoda, Alisher Navoiy, navoiyshunoslik, adabiy hamkorlik, "Navoiy" romani, ilmiy tadqiqot, ma'naviy meros, talaba nigohi.

Abstract: This article analyzes the scientific and creative collaboration between two prominent figures of Uzbek literature, Maqsud Shayxzoda and Oybek, in studying the works of the great thinker Alisher Navoiy. The author examines the contribution of both writers to the development of Navoiy studies from a modern student's perspective. The article highlights the harmony between artistic depiction and scientific truth in creating the image of Navoiy, as well as the significance of the spiritual friendship between Shayxzoda and Oybek for today's youth.

Keywords: Oybek, Maqsud Shayxzoda, Alisher Navoiy, Navoiy studies, literary collaboration, "Navoiy" novel, scientific research, spiritual heritage, student's perspective.

Аннотация: В данной статье анализируется научно-творческое сотрудничество двух крупнейших представителей узбекской литературы — Максуда Шайхзода и Ойбека — в изучении наследия великого мыслителя Алишера Навои. Автор исследует вклад обоих литераторов в развитие науки навоиведения сквозь призму взгляда современного студента. В статье освещаются гармония художественного образа и научной истины в воссоздании личности Навои, а также значение духовной дружбы Шайхзода и Ойбека для современной молодёжи.

Ключевые слова: Ойбек, Максуд Шайхзода, Алишер Навои, навоиведение, литературное сотрудничество, роман «Навои», научное исследование, духовное наследие, взгляд студента.

Har qanday ulkan inshoot mustahkam poydevor ustiga qurilganidek, o'zbek xalqi ma'naviyatining poydevori ham Alisher Navoiy merosidir. Biroq, bu merosni asrlar osha changlardan tozalab, uni xalqqa yangicha jilo bilan taqdim etish uchun ulkan ma'naviy quvvat talab etiladi. XX asrda ushbu vazifani ikki buyuk "ma'naviy muhandis" — Oybek va Maqsud Shayxzoda o'z zimmalariga oldilar. Men, Toshkent davlat transport universiteti talabasi sifatida, ularning Navoiy bobomiz ijodi yo'lidagi hamkorligini ikki quvvatli

Date: 19th April-2026

dvigatelning bir maqsad yo'lidagi sinxron harakatiga qiyoslayman. Ularning hamkorligi shunchaki do'stlik emas, balki millat ma'naviyatini saqlab qolish uchun tuzilgan edi.

Oybek va Shayxzoda o'rtasidagi Navoiy merosini o'rganishdagi hamkorlik 1930-1940-yillarda — o'zbek navoiyshunosligi yangi bosqichga ko'tarilayotgan davrda yetib keldi. Bu davr nafaqat adabiyot uchun, balki millatning o'zligini anglash jarayoni uchun ham juda murakkab va mas'uliyatli edi. Oybek o'zining mashhur "Navoiy" romanini yozishga tayyorgarlik ko'rayotgan bir paytda, Maqsud Shayxzoda Navoiy g'azaliyoti va "Xamsa"sining ilmiy tahlillari ustida ish olib borar edi. Ularning o'zaro hamkorligi "nazariya va amaliyot birligi" tamoyiliga tayanadi. Oybek badiiy asar uchun qahramonlar izlasa, Shayxzoda o'sha obrazlarning tarixiy va ilmiy asoslarini muhandislik aniqligida yetkazib beruvchi "ma'lumotlar izlar edi" vazifasini bajarardi. Ayniqsa, Navoiyning hayotiy fojialari, uning Husayn Boyqaro bilan munosabatlari va "Xamsa"dagi falsafiy o'birizlar tushunishda Shayxzodaning chuqur bilimi Oybek uchun asosiy tayanch bo'ldi.

Men talaba sifatida ushbu jarayonni "tizimli integratsiya"ga o'xshataman. Oybek romanda Navoiyning hissiyotlari, ichki kechinmalari va badiiy siymosini chizgan bo'lsa, Shayxzoda o'zining ilmiy maqolalari va mashhur "G'azal mulkning sultoni" asari orqali ushbu badiiy tasvirlarga "ma'naviy quvvat" berdi. Ular Navoiyning har bir baytini, har bir so'zini ma'no va aniqligida tahlil qilishgan. Ushbu hamkorlikda "inson omili", ya'ni ikki ijodkorning bir-biriga bo'lgan sadoqati va o'zaro hurmati asosiy harakatlantiruvchi kuch bo'lib xizmat qildi. Shayxzoda Oybekning romanini yuksak baholab, uni o'zbek xalqining milliy g'ururi deb bilgan bo'lsa, Oybek Shayxzodani Navoiy dunyosini eng chuqur his qiladigan "ruhshunos olim" deb e'tirof etgan. Ularning hamkorligi Navoiyning 500 yillik yubileyi arafasida "1941-yil" haqiqiy ma'naviy jasoratga aylandi; urush yillarining og'ir sharoitiga qaramay, ular xalqqa "biz buyuk ajdodlar vorisimiz" degan g'oyani yetkazib tura oldilar.

Boyitilgan tahlillarga ko'ra, Oybek va Shayxzoda Navoiyni o'rganishda faqat matn bilan cheklanib qolmadilar. Ular Navoiy yashagan davrning ijtimoiy-siyosiy arxitekturasini ham o'rgandilar. Bu esa Navoiy siymosini shunchaki shoir emas, balki ulkan bir davlatni ma'naviy boshqargan "tizim me'mori" sifatida gavdalantirishga yordam berdi. Shayxzoda Navoiy g'azallarining matematik aniqlikda qurilganini isbotlashga harakat qilsa, Oybek o'sha g'azallarining inson qalbidagi tebranishlarini tasvirladi. Bu jarayon xuddi muhandislikdagi "konstruksiya va dizayn" birligiga o'xshaydi — asar sirti chiroyli Oybek, asosi esa mustahkam Shayxzoda. Shuningdek, ular Navoiy merosini ommalashtirish uchun o'zlarini ham qurbon qilishga tayyor edilar. Qatag'on yillari boshlanganda, Navoiy haqida yozish "eskichilik" deb ayblangan damlarda ham, ular o'z e'tiqodlaridan voz kechmadilar.

Shuni alohida ta'kidlash lozimki, ushbu ikki adibning Navoiyga bo'lgan muhabbati faqatgina qog'ozda qolmagan. Ular o'z hayot tarzi, sadoqati va matonati bilan Navoiy bobomiz targ'ib qilgan insoniylik g'oyalarini amalda ko'rsatib berdilar. Ayniqsa, qatag'on yillarining og'ir yuklamalari ostida ham ular o'z e'tiqodlaridan qaytmay, Navoiy merosini yosh avlodga yetkazishda davom etdilar. Bu yerda Sakina xonim va Zarifa Saidnosirovaning rollari alohida "zaxira quvvati" bo'lib xizmat qiladi. Sakina xonim

Date: 19th April-2026

Shayxzoda qamoqda bo'lganida uning Navoiy haqidagi tadqiqotlarini va noyob arxivini jonini tikib asradi. Zarifa Saidnosirova esa Oybekning xasta yillarida uning "Navoiy" romani bo'yicha yangi tahrirlarini oqqa ko'chirib berdi. Bu ikki ayol matonati — o'zbek adabiyoti tarixidagi eng mustahkam "himoya devori"dir. Biz bugun ushbu devorlar ichida saqlangan ma'naviy xazinadan bahramand bo'layapmiz.

Biz, bugungi kun talabalari, ular yaratgan ushbu ma'naviy merosini orqali o'zligimizni taniyapmiz. Transport sohasida tizimlarning bir-biri bilan uzviy ishlashi qanchalik muhim bo'lsa, adabiyot va tariximizda ham ma'naviy vorislik shunchalik ahamiyatlidir. Shayxzoda va Oybek hamkorligi bizga shuni o'rgatadiki, buyuk maqsadlarga faqatgina birlashib va bir-birini qo'llab-quvvatlab erishish mumkin. Ularning ilmiy-ijodiy, merosi bu biz uchun o'rganilishi lozim bo'lgan eng katta "tajriba maydoni"dir. Navoiyni sevishni biz Shayxzodadan, uni tushunishni Oybekdan, unga sadoqatni esa Sakina xonimdan o'rganamiz.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, Maqsud Shayxzoda va Oybekning Navoiy merosini o'rganishdagi hamkorligi — bu shunchaki ilmiy faoliyat emas, balki millat ruhini uyg'oq saqlash yo'lidagi buyuk jasoratdir. Ular Navoiy bobomizning asarlarini shunchaki matn emas, balki yashash va kurashish uchun zarur bo'lgan "ma'naviy energiya" sifatida bizga meros qoldirdilar. Men, bo'lajak mutaxassis sifatida, ushbu ikki buyuk siymoning hayoti va ijodidan sadoqat, matonat va tizimli mehnat qilish darsini olaman. Bizning vazifamiz — ular qurgan ushbu ma'naviy ko'prikn yanada mustahkamlash va kelajak avlodlarga omonat sifatida yetkazishdir. Tarix guvohlik beradiki, poydevori mustahkam imorat qulamasligi kabi, Navoiy kabi poydevori, Oybek va Shayxzoda kabi ustunlari bor millat hech qachon zavol topmaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Oybek. Navoiy (roman). – Toshkent: Sharq, 2012.
2. Shayxzoda M. G'azal mulkingning sultoni. – Toshkent: Adabiyot va san'at, 1970.
3. Karimov N. Oybek va Shayxzoda: adabiy portretlar. – Toshkent: Fan, 2005.
4. Shayxzoda M. Tanlangan asarlar. III jild. – Toshkent, 1974.
5. Saidnosirova Z. Oybegim (xotiralar). – Toshkent: Sharq, 1994.
6. O'zbekiston Milliy kutubxonasi arxivi. "Maqsud Shayxzoda va Oybek yozishmalari".

